

Самойленко О. А.

доктор педагогічних наук, викладач-методист Коростишівського педагогічного фахового коледжу імені І. Я. Франка, Коростишів, Україна, samoilenckoohana@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2305-4111>

Дубасенюк О. А.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління навчальними закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна, dubasenyuk@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Левченко С. В.

аспірантка кафедри педагогіки, професійної освіти та управління навчальними закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна, svitlana10111978@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9409-4508>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. Професійна (професійно-технічна) освіта є складником української системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, вміннями й навичками за певною робітничою професією. Необхідною умовою розвитку такої освіти виступає забезпечення відповідності її змісту потребам і викликам сучасного суспільства. Вона має відповідати на запити ринку праці та водночас залишатися важливою ланкою системи освіти. У статті висвітлено результати дослідження особливостей реалізації програм розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Встановлено, що основним бар'єром на шляху розроблення таких програм є недостатня обізнаність керівників і педагогічних працівників щодо організації й планування проектної діяльності, співпраці із грантодавцями, залучення краудфандингових платформ як додаткових джерел фінансування. З'ясовано, що закладам професійної (професійно-технічної) освіти необхідне додаткове фінансування для оновлення та поліпшення матеріально-технічної бази, комп'ютерного й програмного забезпечення; вдосконалення механізмів матеріального заохочення педагогічних працівників до впровадження інноваційних технологій навчання, а учнів – до успішної навчальної діяльності. Окреслено перспективи розвитку закладів на засадах краудфандингу як ефективного інструменту залучення додаткового фінансування з альтернативних джерел. Обґрунтовано потребу в проведенні широкої просвітницької кампанії серед керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти стосовно поширення інформації про вказані можливості, а також у заходах щодо формування необхідних навичок використання інструментів краудфандингу.

Ключові слова: професійна освіта, управління закладом освіти, проектна діяльність, фінансування, краудфандинг.

JEL classification: I22.

DOI: 10.32987/2617-8532-2021-1-81-92.

Пріоритети державної політики щодо розвитку професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти в Україні окреслено в законах України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [1], «Про вищу освіту» [2], «Про освіту» [3], «Про фахову передвищу освіту» [4], «Про професійний розвиток працівників» [5], а також у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року [6], Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [7] та ін. У цих документах наголошується на важливості розроблення і здійснення програм розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), які нададуть їй нового змісту, забезпечуватимуть якість останньої та розбудову публічно-приватного партнерства, ефективність системи управління тощо.

Слід зазначити, що вітчизняний науковий дискурс містить достатньо напрацювань з окресленої проблематики. Провідним науковцем у цій царині є Н. Ничкало [8, с. 42–53], яка опікується нею понад півстоліття; за її керівництва вийшли у світ низка монографій, методичних рекомендацій та наукових посібників з підготовки кваліфікованих робітників різних галузей економіки.

Науковий інтерес для вітчизняних і зарубіжних дослідників представляє проблема становлення й розвитку професійної освіти в умовах трансформацій трудової сфери інформаційного суспільства. Зокрема, професійна освіта в галузі журналістики, туризму, авіа-, теле-, кіноін-

дустрії достатньою мірою висвітлена в працях В. Костюк [9, с. 229–233], Л. Лянь [10, с. 276–283], Н. Черкасової [11, с. 95–97], Т. Соловйової [12, с. 161–171] та ін. Загальні тенденції розвитку такої освіти в умовах глобалізації ґрунтовно досліджено В. Радкевич [13, с. 5–14], а його європейський контекст – А. Сбруєвою [14, с. 110–123], Л. Пуховською [15, с. 124–132], Н. Юрченко [16, с. 313–318] та ін. Проте аспекти планування, формування й реалізації програм розвитку ЗП(ПТ)О потребують подальшого вивчення.

Метою статті є визначення особливостей реалізації програм розвитку ЗП(ПТ)О.

У зв'язку з цим протягом березня–травня 2020 р. на базі лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України було проведено опитування керівників ЗП(ПТ)О щодо особливостей реалізації програм розвитку останніх. У ньому взяли участь 196 респондентів із різних регіонів України, а саме Дніпропетровської (16,8 %), Запорізької (12,2 %), Львівської, Полтавської (10,2 %), Закарпатської, Чернігівської, Луганської, Донецької (9,7 %), Одеської (8,2 %) областей. Усі інші регіони представлено в межах 1 % вибірки.

За допомогою Google-форми авторами було створено анкету «Програма розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти» [17] із 15 запитань, спрямованих на виявлення особливостей реалізації програм розвитку ЗП(ПТ)О. Запитання згруповано у три блоки:

І блок – запитання загального характеру, націлені на з'ясування

поінформованості респондентів щодо програм розвитку ЗП(ПТ)О;

II блок – запитання щодо особливостей фінансування таких програм;

III блок – виявлення труднощів / бар'єрів у розробленні програм розвитку ЗП(ПТ)О.

Опитування показало, що 91,3 % управлінців вважають програму розвитку ЗП(ПТ)О стратегічним документом; 12,8 % – організаційним; 11,2 % – фінансовим. З точки зору невеликої групи опитаних (менш ніж 5 %), така програма передбачає й організаційні, й фінансові, й стратегічні аспекти розвитку закладу освіти.

На думку респондентів, програма розвитку ЗП(ПТ)О розроблена з метою:

– створення умов для забезпечення в закладі сучасної, доступної та якісної освіти відповідно до вимог суспільства, запитів особистості й потреб держави (84,7 %);

– забезпечення ефективного управління розвитком закладу (34,2 %);

– формування позитивного іміджу закладу (17,3 %).

Важливо, що 80,6 % опитаних обізнані щодо можливостей фінансування зазначених програм із додаткових джерел, основні з яких зображено на рис. 1.

При цьому головним джерелом фінансування ЗП(ПТ)О досі залишається бюджет – обласний (55,6 %), державний (38,8 %) і місцевий (26 %). Тільки 17,9 % закладів одержують кошти з різних джерел.

Про можливості додаткового фінансування програм розвитку ЗП(ПТ)О респонденти дізнаються через розсилки на електронну пошту, соціальні мережі, від стейкхолдерів тощо. До речі, 50 % керівників таких закладів скористалися вказаною інформацією та мають додаткове джерело фінансування програми розвитку закладу. Завдяки цьому в них з'явилася можливість поліпшити матеріально-технічну базу закладу (96,9 %), оновити комп'ютерне і програмне забезпечення (64,8 %), а

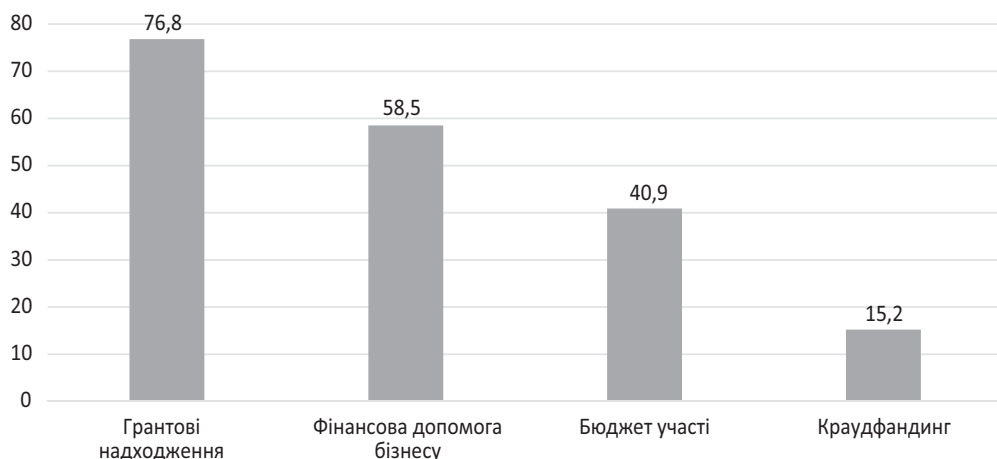

Рис. 1. Основні джерела додаткового фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, %

Побудовано авторами.

також фінансувати додаткове заохочення педагогічних працівників до впровадження інновацій (51,5 %), а учнів – до успішної навчальної діяльності (43,9 %).

Серед основних перешкод участі закладу в проєктах, що фінансуються з альтернативних джерел, респонденти назвали: низьку обізнаність педагогічних працівників щодо сутності проєктної діяльності (47,2 %); відсутність команди однодумців стосовно реалізації проєктів (24,1 %) та стратегії розвитку закладу загалом (7,7 %). При цьому 55,4 % керівників ЗП(ПТ)О вважають кваліфікацію педагогічного персоналу достатньою для здійснення проєктів, котрі фінансуються з альтернативних джерел.

У цьому контексті є привабливими риси педагогічних працівників,

долучених до проєктної команди (рис. 2).

На думку респондентів, основними рисами таких педагогічних працівників повинні бути: вміння працювати в команді, ініціативність і творчий підхід. Важливими в цьому контексті також є критичне мислення, внутрішня мотивація та цілеспрямованість. Керівники закладів переконані: тільки креативна, націлена на результат і достатньо вмотивована команда педагогічних працівників здатна реалізувати проєкт із залучення додаткових джерел фінансування програми розвитку ЗП(ПТ)О.

Вагомою складовою успішної реалізації проєкту є достатня обізнаність педагогічних працівників щодо особливостей планування проєктної діяльності (74,4 %), формування заявки

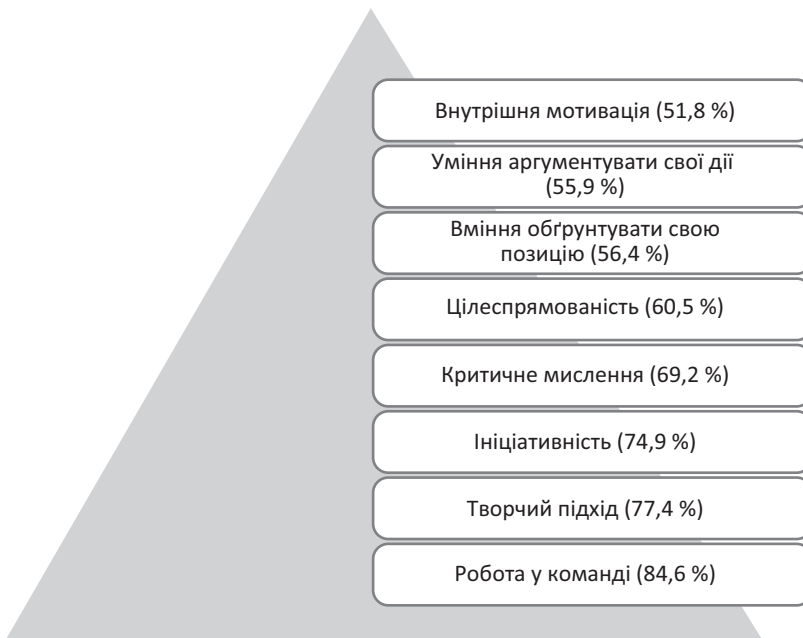

Рис. 2. Риси педагогічних працівників, долучених до проєктної команди з розроблення програми розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Побудовано авторами.

на отримання грантової підтримки (62,1 %), організації проєктної групи (44,1 %).

Виконане дослідження дає підстави для таких висновків:

1. Керівники ЗП(ПТ)О володіють достатньою інформацією про можливості додаткового фінансування програм розвитку закладів із альтернативних джерел.

2. Більшість таких закладів фінансуються за рахунок бюджетного фінансування різних рівнів, при цьому їхнім керівникам відомо про можливості альтернативного фінансування програм їх розвитку й вони прагнуть залучити додаткові кошти.

3. Додаткове фінансування необхідне ЗП(ПТ)О для оновлення та поліпшення матеріально-технічної бази, комп'ютерного і програмного забезпечення; вдосконалення механізмів матеріального заохочення педагогічних працівників до впровадження інноваційних технологій навчання, а учнів – до успішної навчальної діяльності.

4. Основним бар'єром на шляху розроблення програм розвитку ЗП(ПТ)О є недостатня обізнаність керівників і педагогічних працівників щодо організації й планування проєктної діяльності, співпраці із грантодавцями, використання краудфінансінгових платформ для залучення додаткових джерел фінансування.

5. Керівники ЗП(ПТ)О відкриті до навчання у сфері проєктної та грантової діяльності.

Зазначене вказує на необхідність проведення практичних семінарів, тренінгів, вебінарів, воркшопів, майстер-класів для керівників і педагогічних працівників ЗП(ПТ)О стосовно реалізації проєктного підходу та

грантового фінансування в діяльності сучасного закладу освіти.

У цьому контексті показовою є діяльність Центральноєвропейської академії навчань та сертифікації (CEASC) [18]. Протягом червня 2020 р. нею проведено три вебіари для педагогічного, управлінського й адміністративного персоналу закладів освіти (дошкільна, середня, позашкільна, професійна (професійно-технічна) освіта); профільних інституцій з підвищення кваліфікації в системі середньої шкільної, професійної (професійно-технічної) та післядипломної освіти; дослідників, коло наукових інтересів яких включає проєктну і грантову діяльність, із метою продемонструвати учасникам можливості фінансування проєктів та методики їх створення (від формалізації ідеї до структурованого документа партнерського проєкту). По завершенні вони мали змогу отримати Сертифікат учасника онлайн-курсу – 30 академічних годин (дистанційна й самостійна робота), 1 кредит ECTS, оформлений згідно з вимогами підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та державних службовців.

Серед урядових ініціатив, спрямованих на реалізацію програм розвитку ЗП(ПТ)О, успішною є програма «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» (EU4Skills), яка стартувала у 2019 р. [19]. Це спільний проєкт МОН і ЄС, котрий допоможе оновити обладнання у відібраних для нього закладах профосвіти, розробити нові навчальні програми й підвищити кваліфікацію педагогів. EU4Skills реалізується за підтримки Євросоюзу та його країн-членів Німеччини, Фінляндії, Польщі й Есто-

нії. В Україні її здійснюють Німецьке товариство міжнародного співробітництва (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, GIZ), Німецька кредитна установа для відбудови (Kreditanstalt für Wiederaufbau, KfW) і партнери. Результатом реалізації чотирирічного проєкту також стане ефективна система управління закладами.

Відповідно до її мети, EU4Skills підтримує реформу професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, щоб зробити навчання, яке відповідає сучасним вимогам ринку праці, та допомогти молоді й дорослим реалізувати власний потенціал.

Загальне фінансування програми – 58 млн євро, з них 21 млн євро буде спрямовано на оновлення обладнання та інфраструктури.

Основними структурними компонентами EU4Skills є [19]:

Компонент 1. Підвищення ефективності реформи професійної (професійно-технічної) освіти.

Посилення ролі та розбудова спроможності регіональних рад у роботі із закладами профосвіти.

Розроблення концепції та плану дій щодо оптимізації мережі закладів профосвіти, оцінка системи фінансування сектору, дослідження потреб ринку праці.

Створення механізмів і умов, які розширять можливості здобуття професії та професійної освіти.

Компонент 2. Покращення якості, привабливості профосвіти та збільшення її відповідності потребам ринку праці.

Співпраця з Національним агентством кваліфікацій.

Розроблення та запровадження нових сучасних стандартів і професій.

Компонент 3. Модернізація інфраструктури та обладнання.

Оновлення обладнання у вибраних закладах семи пілотних областей: Львівської, Вінницької, Запорізької, Миколаївської, Полтавської, Рівненської й Чернівецької.

У кожній області кілька закладів претендують стати центром професійної досконалості. Ці заклади планується створити впродовж 2021–2023 рр. Рішення та перелік закладів, де буде сформовано такі центри, прийматимуться після докладного аналізу профільними експертами [20].

Передбачається, що центри професійної досконалості стануть:

- інноваційними осередками з найкращими практиками реформування;

- платформою для взаємодії між закладами профосвіти, бізнесом, владою та громадянами;

- прикладом для поширення пілотного досвіду в інших закладах України.

Зауважимо, що в нашій державі вже є успішна практика реалізації програм розвитку ЗП(ПТ)О на засадах альтернативного фінансування. Зокрема, за рахунок коштів державного бюджету на базі діючих закладів у 2019 р. створено 45 навчально-практичних центрів (усього впродовж 2016–2019 рр. – 145). У державному бюджеті 2020 р. на відкриття таких центрів закладено в п'ять разів більше коштів – 259 млн грн, котрі вперше планується розподіляти за новим Порядком, що передбачає підготовку конкретних проєктних заявок і обов'язкове співфінансування від регіонів [21].

За кошти приватних партнерів у 2019 р. створено 7 навчально-

практичних центрів (ТОВ «Сініат» – 2, ТОВ «Снежка-Україна» – 2, ТМ «Будмайстер» – 1, Фонд імені Ебергарда Шьока – 2), а також 6 територій професійних компетентностей за підтримки ТОВ «Фамальгаут-Полімін».

З 1 вересня 2020 р. розпочався пілотний проєкт щодо фінансування ЗП(ПТ)О з обласних бюджетів із частковою компенсацією витрат з міського бюджету (пропорційно чисельності учнів – міських жителів). Учасниками проєкту є Вінницька, Одеська й Сумська області. Зазначений проєкт запроваджує модель, за якої всі такі заклади перебуватимуть в управлінні та на фінансуванні області, котра формуватиме замовлення відповідно до потреб регіонального ринку праці.

Окремо зупинимося на можливостях використання у фінансуванні проєктів розвитку ЗП(ПТ)О краудфандингових платформ. Краудфандинг (англ. *crowdfunding*: *crowd* – громада, гурт, юрба, *funding* – фінансування; тобто громадське фінансування, фінансування громадою) – це співпраця людей, що добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей чи організацій [22].

Поняття «краудфандинг» виникло у США у 2008 р., після світової фінансової кризи, коли велика частина малих підприємців зазнавала збитків і потребувала додаткових джерел фінансування. В Україні перші краудфандингові платформи з'явилися у 2012 р. в умовах політичних та суспільних трансформацій. Краудфандинг дає можливість швидко отримувати фінансування на втілення ідеї або проєкту за рахунок добро-

вільних пожертв звичайних громадян, бізнес-структур чи інших зацікавлених осіб.

Суб'єктами краудфандингу є три сторони: той, хто дає гроші (спонсор); той, хто їх отримує (автор проєкту); краудфандингова платформа (посередник). Остання працює саме для того, щоб автор проєкту і спонсор «зустрілися» на інтернет-майданчику. Також платформа забезпечує:

- аналіз проєктів;
- безпосередньо збір коштів;
- контроль їх повернення (у разі недостатнього обсягу).

За супровід усього процесу платформа й отримує свій фінансовий бонус.

Наразі в Україні діє три провідних краудфандингових платформи. Особливості їхньої діяльності відображено в таблиці.

Згідно з результатами дослідження, на сьогодні в Україні існує достатньо можливостей для розроблення та реалізації програм розвитку ЗП(ПТ)О.

У перспективі необхідним є проведення широкої просвітницької кампанії серед керівників ЗП(ПТ)О щодо поширення інформації про згадані можливості та практичних заходів із формування навичок використання інструментів краудфандингу.

Аналіз резервів представлених вітчизняних краудфандингових платформ виявив можливості їх застосування для розроблення програм розвитку ЗП(ПТ)О. Зокрема, перспективним є використання платформ «Спільнокошт» і «Na-Starte», за допомогою засобів якої можна залучити додаткові кошти на розбудову інфраструктури ЗП(ПТ)О, реалізацію соціальних і освітніх ініціатив (створення

Таблиця

Українські краудфандингові платформи

Назва	Рік створення	Кількість зареєстрованих проєктів	Кількість успішних проєктів	Тематика проєктів, які можна подавати на платформу	Відмінності від інших українських майданчиків	Можливість використання закладами П(Т)О
RazomGo (https://razomgo.com)	2018	9	3	Їжа, дизайн, ігри, технології та наука, бізнес, музика, фільми, фото й відео, видання, мистецтво, соціальні, події, спорт і здоров'я, освіта	Основний акцент зроблено на підтримці та допомозі проєктам	Так
Na-Starte (http://na-starte.com)	2014	159	50	Будь-які соціальні й комерційні проєкти	1. Найвність школи навчання краудфандингу. 2. Надання допомоги в модераторії проєкту. 3. Ком'юніті – можливість не тільки залучити гроші, а й привабити увагу інвесторів	Так
Спільнокошт (https://bigggidea.com/projects)	2012	389	271	Економіка, література, музика, діти, здоров'я, відео, екологія, інтернет, технології, місто, дизайн, кіно, театр, мистецтво, медіа, подорожі, транспорт, освіта, права людини, соціальний бізнес	1. Є додатковий функціонал – розділ «Можливості», де користувачі можуть публікувати оголошення про гранти, конкурси, стажування, стипендії, школи, подорожі. 2. Розділ журналу соціальних інновацій «Практики» дає змогу знаходити статті про креативне підприємництво	Так

Складено авторами.

сучасних технологічно оснащених лабораторій, спортзалів, відкритих просторів та ін.)

Платформа «RazomGo» може бути корисною ЗП(ПТ)О для підвищення обізнаності педагогічних праців-

ників щодо організації проектної діяльності й застосування інструменту краудфандингу з метою залучення додаткових коштів для фінансування програм розвитку закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

4. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

5. Про професійний розвиток працівників : Закон України від 12.01.2012 № 4312-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

6. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-р#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-р#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

8. Ничкало Н. Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 2. С. 42–53.

9. Костюк В. Професійна журналістська освіта: запорізький досвід (до десятиріччя факультету журналістики ЗНУ). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Т. 56. С. 229–233.

10. Лянь Лю. Музикознавство та професійна музична освіта в Китаї. *Культура України*. 2012. Вип. 39. С. 276–283.

11. Черкасова Н. Професійна освіта в галузі кіно-, телемистецтва (за матеріалами Луганської державної академії та Харківської державної академії культури). *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*. 2008. Вип. 4. С. 95–97.

12. Соловійова Т. Професійна освіта в Україні: історія становлення та розвитку. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2015. Вип. 1. С. 161–171.

13. Радкевич В. Професійна освіта і навчання: європейський контекст розвитку. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер. : професійна педагогіка*. 2017. № 14. С. 5–14.

14. Сбруєва А. Порядок денний ЄС у сфері вищої освіти: пріоритети програми «Освіта та професійна підготовка 2020». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 10. С. 110–123.

15. Пуховська Л. Професійна освіта та інновації: досвід країн Європейського Союзу. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер. : професійна педагогіка*. 2017. № 14. С. 124–132.

16. Юрченко Н. С. Професійна освіта Швейцарії: становлення та розвиток. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : педагогіка, психологія, філософія*. 2017. Вип. 277. С. 313–318.

17. Анкета «Програма розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти». URL: <https://forms.gle/cjK5rePLrHN9pRvu7> (дата звернення: 24.02.2021).

18. CEASC – Центральноєвропейська Академія Навчання та Сертифікації. URL: <https://www.ceasc-bw.com/products/proektnij-pidkhid-ta-grantove-finansuvannya> (дата звернення: 24.02.2021).

19. EU4Skills. *Міністерство освіти і науки України* : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/eu4skills> (дата звернення: 24.02.2021).

20. Децентралізація професійно-технічної освіти (ПТО) в Україні – поштовх до дій. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/materialy/06/1-zelena-knigaukr.pdf> (дата звернення: 24.02.2021).

21. Перехідна книга МОН. Київ : М-во освіти і науки України, 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2020/03/06/MON_perehidna-knyga-2020.pdf.

22. Crowdfunding industry statistics 2015-2016. *CrowdExpert.com* : вебсайт. URL: <http://crowdexpert.com/crowdfunding-industry-statistics/>.

Oksana Samoilenko

Dr. Sc. (Pedagogical), Korostyshiv Ivan Franko Pedagogical College, Korostyshiv, Ukraine, samoilenckooxana@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2305-4111>

Olexandra Dubaseniuk

Dr. Sc. (Pedagogical), Professor, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, dubasenyuk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Svitlana Levchenko

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, svitlana10111978@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9409-4508>

FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF PROGRAMMES FOR THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL (VOCATIONAL AND TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *Vocational (vocational and technical) education is a component of the Ukrainian system of education, where a person can acquire knowledge, skills and abilities in a particular occupation. A prerequisite for the development of such education is to ensure that its content corresponds to the needs and challenges of modern society. It responds to the demands of the labor market in the need for personnel for the economy and at the same time remains an important part of the education system. The article presents the results of a study of the*

peculiarities of the implementation of programs for the development of vocational (vocational and technical) education institutions. It is established that a major barrier to the development of such programs is a lack of awareness among managers and teachers of the organization and planning of project activities and cooperation with donors, attracting crowdfunding platforms for additional funding sources. It was found that vocational (vocational and technical) education institutions need additional funding to update and modernize the material, computer and software facilities, as well as improved mechanisms to encourage teachers to adopt innovative learning technologies and students to succeed. Prospects for the development of institutions based on crowdfunding as an effective tool for attracting additional financing from alternative sources are outlined. The need for a broad educational campaign among the heads of vocational (vocational and technical) education institutions on the dissemination of information on these opportunities and practical measures to develop the necessary skills in the use of crowdfunding tools is justified.

Keywords: *vocational (vocational and technical) education, management of educational institution, project activity, financing, crowdfunding.*

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1998). *About vocational (vocational and technical) education* (Act No. 103/98-ВР, February 10). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text> (дата звернення: 24.02.2021) [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On Higher Education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *About education* (Act No. 2145-VIII, September 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). *About professional higher education* (Act No. 2745-VIII, June 6). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *About professional development of employees* (Act No. 4312-VI, January 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *On approval of the medium-term plan of priority actions of the Government until 2020 and the plan of priority actions of the Government for 2017* (Order No. 275-p, April 3). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-p#Text> [in Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019). *About approval of the Concept of realization of the state policy in the field of vocational (vocational and technical) education "Modern vocational (vocational and technical) education" for the period till 2027* (Order No. 419-p, June 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p#Text> [in Ukrainian].
8. Nychkalo, N. (2013). Professional pedagogy and psychopedagogy of work in a dialectical relationship. *Theory and practice of social systems management*, 2, 42–53 [in Ukrainian].
9. Kostiuk, V. (2014). Professional journalism education: Zaporizhia experience. *Scientific notes of the Institute of Journalism*, 56, 229–233 [in Ukrainian].
10. Lian, Liu. (2012). Musicology and professional music education in China. *Culture of Ukraine*, 39, 276–283 [in Ukrainian].
11. Cherkasova, N. (2008). Professional education in the field of film and television (based on the materials of Luhansk State Academy of Culture and Kharkiv State Academy of Culture). *Contemporary problems of art education in Ukraine*, 4, 95–97 [in Ukrainian].

12. Soloviova, T. (2015). Vocational education in Ukraine: history of formation and development. *Vocational education: methodology, theory and technologies*, 1, 161–171 [in Ukrainian].

13. Radkevych, V. (2017). Vocational education and training: the European context of development. *Scientific bulletin of the Institute of vocational and technical education of the NAPS of Ukraine. Series: professional pedagogy*, 14, 5–14 [in Ukrainian].

14. Sbrueieva, A. (2016). EU Higher Education Agenda: Priorities for Education and Training 2020. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 10, 110–123 [in Ukrainian].

15. Pukhovska, L. (2017). Vocational education and innovation: the experience of the European Union. *Scientific bulletin of the Institute of vocational and technical education of the NAPS of Ukraine. Series: professional pedagogy*, 14, 124–132 [in Ukrainian].

16. Yurchenko, N. S. (2017). Swiss vocational education: formation and development. *Scientific bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: pedagogy, psychology, philosophy*, 277, 313–318 [in Ukrainian].

17. Questionnaire "Program for the development of institutions of vocational (vocational and technical) education". (n. d.). Retrieved from <https://forms.gle/cjK5rePLrHN9pRvy7> [in Ukrainian].

18. CEASC. (n. d.). Retrieved from <https://www.ceasc-bw.com/products/proektnij-pidkhid-ta-grantove-finansuvannya> [in Ukrainian].

19. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n. d.). *EU4SKILLS*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/eu4skills> [in Ukrainian].

20. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2017). *Decentralization of vocational education (VET) in Ukraine is an impetus for action*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/materialy/06/1-zelena-knigaukr.pdf> [in Ukrainian].

21. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *Transitional book of the Ministry of Education and Science*. Kyiv. Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Новини/2020/03/06/MON_perehidna-knyga-2020.pdf [in Ukrainian].

22. Crowdfunding industry statistics 2015-2016. (n. d.). *crowdexpert.com*. Retrieved from <http://crowdexpert.com/crowdfunding-industry-statistics/>.